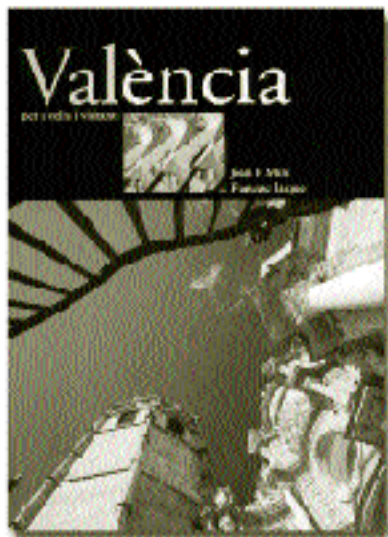

DIVERSOS LLIBRES

València, tot un plaer

València per a veïns i visitants. Joan Francesc Mira. Fotografies de Francesc Jarque. Bromera. Alzira, 1999.

ENS trobem davant d'un gran llibre. I no ho dic per la grandària, d'una amable contundència (24,5x35 cm), sinó per l'elevada qualitat que ofereix a l'amable lector que vulga sovintejar les seues pàgines, que és com passejar per una València real i magnífica alhora. Per a aquest passeig -tant o més útil per als veïns com per als forasters-, ens servim del text enginyós, intel·ligent i profundament enamorat de la seua ciutat, obra de J. F. Mira i de les fotografies de l'extraordinari professional que és Francesc Jarque. No podria definir si el text acompanya les fotografies o és a l'inrevés, tanta és la bondat mútua que text i il·lustracions -sovint a tota pàgina- regalen els ulls. Podem considerar, sense gaires escarafalls ni exageracions, que ambdós representen el bo i millor en els seus respectius gremis. Amb aquests guies d'excepció, València per a veïns i visitants ens ofereix una visió explicativa i entranyable, des d'un punt de vista lúcid i gens flokloritzant, del cor i l'ànima d'aquesta ciutat mitjançant quatre recorreguts -o un de sol, si bé es mira- per la Ciutat Vella i els extramurs, incloent-hi l'horta, la marjal i l'Albufera.

Així, Mira i Jarque ens regalen un passeig, gairebé un viatge de coneixement

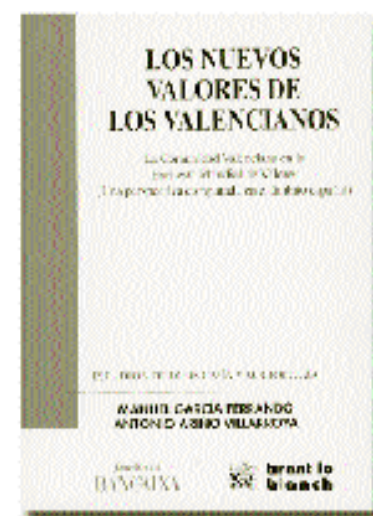
iniciàtic o confirmatiu -segons la categoria o adscripció del lector-, guiat per la pulcritud, una pulcritud d'evocació racional i poètica alhora. Una contradicció? En efecte, però València també és això. Aquesta obra està escrita des de l'amor més profund per la Ciutat -així, amb majúscules-, sense deixar-se endur per la malenconia incolora i fàcil, pel patriotisme tronat ni per l'elogi fàcil i dessubstanciat. No es tracta d'una enumeració, sinó d'un coneixement de la gran i la menuda València, de la de pedra picada i de la ínfima claveïnera al balcó de Velluters, de la gòtica solidesa de la Llotja i de la Fira de l'Ecuradeta, de la València modernista i de l'exquisida agricultura de l'horta. També hi apareixeran les successives Valències, sorgides amb el pas dels vint segles d'història reflectits des del bressol de l'Almoïna fins els nostres dies, amb una acurada i gens feixuga visió dels successius sediments -personatges inclosos- que han deixat la seua empremta a València. Tot això, que podria representar un herculi i enciclopèdic treball, s'encaixa amb gràcia i agilitat en un text fluid i d'amables proporcions, creat des de l'íntima coneixença de la ciutat. Una ciutat que se'ns apareix reflectida des de les seues virtuts i les seues incoherències, des de les seues possibilitats polièdriques.

Aquesta obra mostra alguns antecedents selectes -l'escriptor ja ens ho avisa-, com ara les novel·les *El desig dels dies* i *Els treballs perduts* (aquesta darrera bé pot considerar-la el lector la millor novel·la valenciana des de *Tirant lo Blanc* sense temor de caure en gaires exageracions) del mateix Mira, així com -això ja són elucubracions del sotasignat- un resò del to mesurat i intel·ligentíssim de l'obra cabdal que és *La ciutat de València* del professor Manuel Sanchis Guarnier. D'altra banda, fa pocs anys ja es publicà una guia de València, per Barcanova, que també fou obra de Mira, molt més extensa textualment i acompanyada d'alguns gravats. Aquesta València per a veïns i visitants podria considerar-se com una fantàsticament il·lustrada i selecta continuació d'aquella.

Cal saludar l'aparició d'aquesta obra

com una fita que hauria de ser continuada per a donar a conèixer, amb semblants rigor, pulcritud i honestat, les ciutats valencianes. I felicitar de cor Edicions Bromera per la iniciativa mostrada, en reunir dos excel·lents autors -escriptor i fotògraf- per a elaborar un llibre que resulta un goig per als sentits i un regal per a la intel·ligència, alhora que un ardonit pretext per a deixar-se seduir -o bé reconciliar-se- per València, cap i casal.

ALEXANDRE NAVARRO

Los valencianos, al descubierto

Los nuevos valores de los valencianos. Manuel García Ferrando y Antonio Ariño Villarroya. Fundació Bancaixa-Tirant lo Blanch. Valencia, 1999.

ESTE estudio viene a ofrecer una imagen real y fehaciente de los valores de los valencianos, con una amplitud y grado de precisión que lo convierte en una radiografía imprescindible para conocer los rasgos y características que nos definen. Esta investigación se incardina en el marco del Estudio Mundial de Valores de 1995, que es coordinado desde la Universidad de Michigan i que pretende descubrir i clasificar los valores que en los dos últimos decenios han marcado el paso de las sociedades desarrolladas. En el marco español, se ha realizado una encuesta a nivel esta-

tal y otras correspondientes en exclusiva a Galicia, Andalucía, el País Vasco y la Comunidad Valenciana. Así, los parámetros de referencia se comparan con estos restantes ámbitos estatales. Con un soporte gráfico clarificador y una concisa explicación de los términos de la encuesta, los profesores de sociología de la Universitat de València Manuel García Ferrando y Antonio Ariño han querido diseccionar qué elementos constituyen el armazón mental de los valencianos. Aquí ya no nos encontraremos con los manidos tópicos de siempre, ni con las falacias exasperantes que algunos prodigan: las encuestas han arrojado luz sobre una larguísima lista de aspectos concisos que forman un impresionante conjunto impresionista. Los resultados se ofrecen estructurados en tres partes. La primera delimita el alcance y los contenidos de lo que ha venido en llamarse comunidad cívica: una especie de síndrome cultural caracterizado por valores y comportamientos propios de una sociedad democrática avanzada, útil especialmente cuando se trata de investigaciones comparativas como la que nos ocupa y donde hay que interpretar los sistemas de valores de diferentes grupos humanos en un contexto de cambio social globalizado. La segunda parte estudia los valores que se encuentran en los principales ámbitos institucionales: familia, trabajo y empresa, sistema político y el sistema de creencias y la vida religiosa. Finalmente, en la tercera parte, titulada La dinámica de los valores en la era de la globalización, son analizados los parámetros que son el objeto principal de la investigación: el posicionamiento de los individuos frente a la bipolaridad materialismo/postmaterialismo y la influencia que ejercen estos valores en los estilos de vida y en los procesos de diferenciación colectiva de los valencianos. Con este riguroso estudio, creo que podemos empezar a conocernos de una manera bastante exacta y sin concesión a las especulaciones gratuitas. Nada de fórmulas mágicas, un estudio riguroso.

MARC MORANT

Una història molt particular

Història (en primera persona) de la Comunitat Valenciana. Xavier Serra Estellés. Nau Llibres. València, 1998.

DE bell antuvi, l'assaig Història (en primera persona) de la Comunitat Valenciana, de Xavier Serra Estellés, el lector es troba amb uns textos de divulgació històrica força diferents a tot allò que actualment està en les prestatgeries de les llibreries. Es tracta, això sembla el clar propòsit de l'autor, de la història del País Valencià escrita perquè hi accedisca tothom, els profans i els iniciats. Els primers, perquè els fa embarcar en un món que tot sovint els ha fet recular per trobar-lo massa tècnic i sorrer, solament a l'abast dels especialistes, com resulten la majoria dels compendis d'història. I els altres, perquè obri en el marc de les nostres lletres una altra manera de posar a l'abast del lector tota la documentació i fets que s'han recollit, classificat, estudiat i interpretat, i que no sempre s'han sabut contar. Per a Xavier Serra, la història i la seua divulgació van més enllà d'un feix de lligalls amuntegats en algun polsós arxiu on només accedeixen els especialistes per a realitzar estudis d'escassa projecció social o tesis doctorals per a omplir currículums. Per a Xavier Serra, la història ha d'arribar al poble, el seu vertader hereu. Doncs bé, des d'aquesta perspectiva, amb desimboltura i gosadia, amb penjolls d'humor i pessics d'ironia i escepticisme, Xavier Serra va redactar Història (en primera persona) de la Comunitat Valenciana. És clar que la desimboltura i la gosadia, l'humor i la ironia, i també l'escepticisme, han d'anar acompanyats de rigor científic, i d'això l'autor no n'escatima gens. Doctor en geografia i història per la Universitat

de València, llicenciat en teologia per la Universitat Pontifícia de Salamanca i diplomad en arxivística, paleografia i biblioteconomia per l'Escola Vaticana, i sobretot el gran amor que demostra per aquesta terra, en donen proves suficients, d'això.

Amb tots aquests ingredients, Xavier Serra arranca des de la barbada de la nostra història, barbada que és la primera i vigorosa pelosa que després forma l'arrel d'un plançó, fins arribar pràcticament als nostres dies i rei, fent de la seua lectura una vertadera aventura, subjectiva i ampliable, però força llegívola i instructiva. En les seues pàgines, l'autor no dubta a emprar una anècdota per a llevar la solemnitat i l'asèpsia de què fan gala els textos acadèmics: comentaris personals i agredolços amb intencions pedagògiques, perquè el lector trobe la matèria com un ésser viu i comprensible; posar malnoms a il·lustres prohoms que la versió oficial ha instal·lat en una llar intocable, perquè hom s'adone de les seues parts obscures; i, fins i tot, és capaç d'usar vistoses onomatopeies, com feia sant Vicent en les elocucions dels sermons, per reforçar un fet catastròfic... Com deia l'historiador Enric Guinot del llibre, és un treball on s'han expressat molts sentiments valencians i per això és una obra de i per als valencians. I clar, si a tot això s'afegeix que l'ha escrita un capellà, ningú no podrà negar que la seua lectura és una experiència molt particular i diferent a tot allò a què estàvem acostumats. Gràcies a Déu!, com diria Xavier Serra. Gràcies a un Déu atrevit, tolerant, amable, filantròpic, eutrapèlic..., el Déu personal i intransferible de Xavier Serra Estellés.

HERMINI PÉREZ I EDO

El barroco en las fiestas de Castellón

Fiesta y arte efímero en el Castellón del setecientos. Beatriz Lores Mestre. Universitat Jaume I. Castellón, 1999

LA ciudad de Valencia hasta la actualidad ha sido de entre los diversos municipios que conforman la Comunidad Valenciana la que ha acaparado el mayor número de investigaciones sobre la fiesta y el arte efímero. Esto ha sido debido por un lado a su importancia como capital del antiguo reino, por otro a la riqueza artística e iconográfica y sobre todo a la gran abundancia de material de archivo.

La profesora Beatriz Lores está realizando un gran esfuerzo de estudio y de investigación con el que intenta equilibrar la balanza llenando a su vez un enorme vacío que sobre el tema existe en la capital de La Plana.

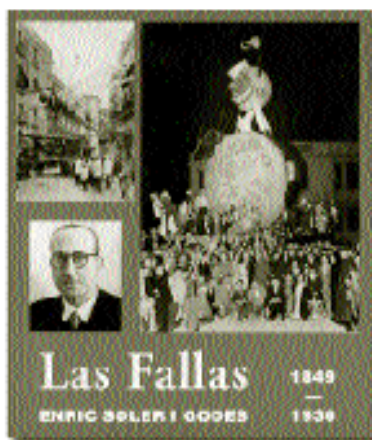
El Castellón del siglo XVIII es una ciudad pequeña, periférica, alejada de los grandes centros generadores de cultura, pero integrada en el barroco y abierta a la ilustración. Fiesta y arte efímero en el Castellón del setecientos da a conocer a sus posibles lectores las fiestas más destacadas, promovidas por la corona y por la iglesia, celebradas durante el siglo XVIII. Las primeras fueron organizadas por representantes del municipio y las segundas por el clero.

En este estudio, Beatriz Lores destaca sobre otros aspectos las manifestaciones artísticas, es decir las arquitecturas y los elementos plásticos que llevan incorporadas. También se analizan los programas de festejos a la vez que nos ofrece planos de itinerarios y diversas ilustraciones e inclu-

so una edición facsímil de algunos libretos.

En resumen, un trabajo que nos trae un poco de luz sobre cómo se vivió el barroco y la ilustración en las pequeñas ciudades de la península ibérica.

ALONSO ALFONSO

Un estudio sobre las fallas

Las fallas 1849-1936. Enric Soler i Godes. Albatros. Valencia, 2000.

PUEDA que lo que voy a decir no le guste a alguna gente, pero la verdad es que entre cierto sector de la inteligencia valenciana las fallas, ese arte por antonomasia de lo efímero, no han sido vistas con muy buenos ojos. Muchos intelectuales han obviado hasta su propia existencia. También es verdad que otros, como es el caso del profesor Gil-Manuel Hernández, o el Instituto de Estudios Falleros, le han dedicado muchas horas de estudio al fenómeno y algún que otro libro.

Poco a poco, esta actitud de parte de la inteligencia valenciana va cambiando, el editor Eliseu Climent por ejemplo ha apostado fuerte por este giro, recuperando dos cabeceras de la prensa satírica y fallera como són La Traca y el Pensat i fet. La editorial Albatros también, editando en dos volúmenes la obra del maestro y escritor Enric Soler i Godes Las fallas.

El primer volumen comprende desde el origen de las primeras fallas, allá a mediados del siglo XIX, hasta la guerra civil española.

En el segundo volumen, el estudio va desde el año 1940 hasta 1978, que fue el último año que escribió Soler antes de su muerte. La editorial Albatros anuncia su

pretensión de incluir en este segundo volumen, que cuando se redactaba esta reseña aun no había sido editado, el trabajo de Soler hasta final de siglo.

Los dos volúmenes incluyen una selección de fotografías, dibujos e ilustraciones procedentes de diversos archivos.

Enric Soler i Godes, junto al también poeta Francesc Almela i Vives, fueron pioneros en Valencia en el estudio riguroso de las fiestas falleras.

Las fallas, en dos volúmenes, es un buen trabajo, un buen libro para los amantes y seguidores de las fiestas josefinas, pero también una herramienta importante para los intelectuales escépticos que quieran conocer cómo nacieron y cómo han evolucionado las fallas desde su inicio hasta nuestros días.

ALONSO ALFONSO

Manual alcoià

Manual de la història d'Alcoi. Ricard Bañó. Misèria i Companyia. Alcoi, 1999.

DONADES les característiques de la geografia d'allò que anomenem ara la Comunitat Valenciana i en segles passats Regne de València, es fa difícil que pugua haver-hi una gran ciutat, un gran centre des del qual s'irradie cultura en ones concèntriques a la resta de poblacions de tota la comunitat autònoma, malgrat els esforços d'alguns.

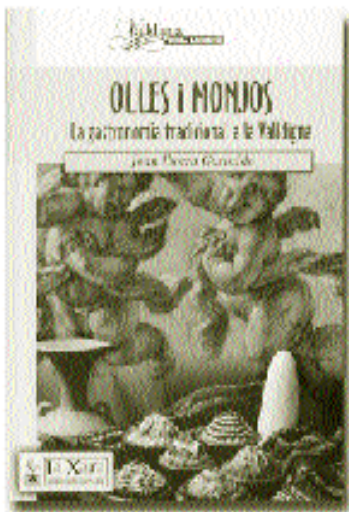
Som una nacionalitat de ciutats mitjanes, algunes de les quals sí que han exercit al llarg de la seua història com a xicotet centre des del qual han exercit la seua influència sobre un territori més o menys

extens, sovint coincident amb la seua pròpia comarca natural. Són ciutats com ara Elx, Oriola, Villena, Gandia, Requena, Sagunt, Xàtiva, Morella... i Alcoi. Ciutats amb un passat comú amb la resta dels valencians, però també amb un de particular donat per les circumstàncies geogràfiques, econòmiques o socioculturals.

Alcoi és una ciutat amb una personalitat cultural, però també cívica i social molt forta. Una ciutat amb un passat industrial important. La geografia sobre la qual està assentada la va empènyer aviat cap a l'aprofitament al màxim dels seus recursos i cap a una progressiva industrialització. Una industrialització que la va convertir en una ciutat avançada en molts aspectes a la resta del país.

Amb el Manual de la història d'Alcoi, del professor Ricard Bañó, els veïns i forasters de la capital de l'Alcoià podem gaudir d'una eina interessant i amena que ens introdueix en la seua geografia, la seua prehistòria i història, així com en l'evolució social i econòmica d'aquesta ciutat que ha sabut aportar el seu peculiar gra d'arena a la cultura i a la personalitat del poble valencià.

M. AMIGÓ PERIS

Cultura culinària

Olles i monjos. Joan Iborra. La Xara. Simat de Valldigna, 2000.

L'EDITORIAL saforenca La Xara, en la seua interessant col·lecció Valldigna, on ja han aparegut diversos títols que vénen a estudiar i divulgar la realitat històrica i etnogràfica d'aquesta subcomarca valen-

ciana, ha editat un magnífic treball signat pel filòleg Joan Iborra Gastaldo, que dóna a conèixer els tipus d'alimentació i de costums culinàries de la Valldigna, un territori la vida social, cultural i econòmica del qual va girar al voltant del monestir de Santa Maria.

Olles i monjos, que ha estat prologat per Josep Piera, està dividit en dos grans apartats. En el primer, Joan Iborra ens introdueix en la geografia i la història de la Valldigna des dels temps de la fundació del monestir, en l'Edat Mitjana. Tot seguit ens descriu pas a pas cada un dels diversos conreus agraris que es realitzen a la vall, els quals abasten des del secà a la marjal passant per l'horta, sense oblidar els productes que ens provenen de la mar. A més, Iborra no s'oblida de comentar la influència sobre la cultura de l'alimentació dels diversos períodes històrics transcorreguts.

En la segona part ens ofereix una interessant col·lecció de receptes culinàries totes elles acompanyades de fotografies a color, que la fan imprescindible en la biblioteca personal de qualsevol bon cuiner, tant professional com aficionat, que es preue de tindre una bona cultura culinària.

M. AMIGÓ PERIS

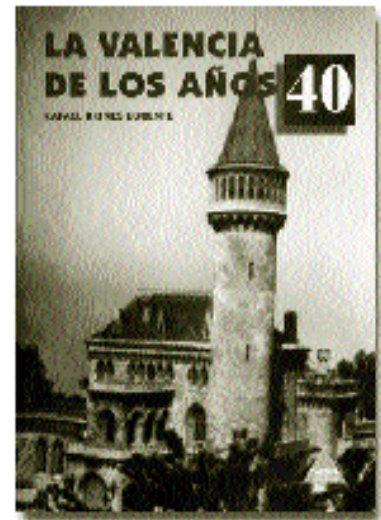
Valencia en la postguerra

La Valencia de los años 40. Rafael Brines. Carena. Valencia, 1999.

Es este un libro que no responde estrictamente a lo que cualquiera podríamos entender por «libro de historia», a pesar de que el título del mismo así lo sugiera. No se trata, pues, de un estudio riguroso desde el punto de vista historiográfico. No es una crónica que refiera sociológicamente la totalidad de lo acontecido en la Valencia de aquellos años difíciles de la postguerra.

En palabras de su autor, Rafael Brines Lorente, «en Valencia pasaron otras muchas cosas, que no cabrían en un tomo, en una crónica periodística, siempre limitada al tiempo y al espacio que cada uno hemos disfrutado. Cada cual tendrá sus «historias» que contar de aquellos años. Que las cuenten».

Sin embargo, desde su visión particular, subjetiva y aun vivencial, este libro hace un recorrido a pie por las calles y avenidas de la vida y la cotidianidad de las gentes

en una Valencia que sabe suplir con divertimento, picaresca y humor (tan mediterráneos), las carencias y tragedias, personales y sociales, que ha legado una guerra fratricida recién acabada. Por sus páginas desfilan gran profusión de nombres de personas y de lugares, que sólo la habilidad de una buena pluma hace que el lector no abandone prematuramente el texto. Autoridades políticas y eclesiásticas de aquellos años, personalidades del periodismo, de la enseñanza, de la farándula, del cine; presidiarios, deportistas, toreros..., encuentran el capítulo apropiado donde cobrar vida. En definitiva, todo un álbum de recuerdos, anécdotas, sucesos y curiosidades; un retrato de vida que muchos valencianos y valencianas reconocerán como propio y que ilustrado por fotografías de época y por testimonios de algunos que la vivieron abren en este libro un paisaje más extenso y ameno que contribuirá a enriquecer la «historia oficial» de la Valencia de los años 40.

ÁNGEL ASENSIO

Crear, persuadir, seduir

Creatividad y comunicación persuasiva. José M. Ricarte. Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Jaume I de Castelló, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de València. 1999.

Hi ha en la portada d'aquest llibre un muntatge fotogràfic d'Isard Alfonso en què una poma roja excel·leix, amb el seu cromatisme pulcre, entre diverses files de pomes idèntiques però ennegrides. Sí, la vella, abel·lidora i emblemàtica poma roja: bé està que ens la dibuixen, animada, en l'entranyable historieta de Blancaneus,

però per què ens l'hem imaginada també, inexorable, en les mans incitants d'Eva en els prolegòmens de la caiguda d'Adam? En un llibre sobre persuasió, no està malament recórrer a la metàfora del fruit. I, tanmateix, aquest no és un llibre més sobre la comunicació persuasiva -tan substancial al segle-, sinó una especulació teòrica -feta en el marc dels estudis sobre la publicitat- sobre la imbricació profunda entre els processos creatius i els persuasius. Un «estat de la qüestió» ben plantejat, equilibrat, útil i prou engrescador com per a no avorrir el profà, tot un èxit per a qui ve sent habitual en el gremi. Potser per això n'és ja al carrer la segona edició, pocs mesos després d'haver-se'n publicat la primera.

Creatividad y comunicación persuasiva, de José M. Ricarte (catedràtic de Publicitat i Relacions Públiques a la UAB), fa el número 4 de la col·lecció Aldea Global, auspiciada per les universitats Autònoma de Barcelona, Jaume I de Castelló, Pompeu Fabra i Estudi General de València. Una iniciativa de gran interès centrada en el món de la comunicació amb una banda ampla que inclou el periodisme, les noves tecnologies de la informació i els fenòmens connexos analitzables des de l'òptica de la sociologia, la literatura o la cultura. D'alguna manera, es tracta de la continuació d'un projecte dissortadament truncat que a principis de la passada dècada van posar en marxa dues de les universitats promotores d'Aldea Global (la Universitat de València i la Jaume I de Castelló), amb el concurs de la d'Alacant. L'experiment aleshores s'anomenà Espais discursius i, molt significativament, incloïa el volum Literatura i periodisme. Literatura periodística i periodisme literari en el temps de la postficcio, de Lluís Albert Chillón. En la nova etapa

del projecte, hi tornem a trobar Chillón amb un altre pas de rosca de la seua visió de les relacions entre els fenòmens escrituraris sobre suport enquadernat o rotatiu: Literatura y periodismo. Una tradició de relaciones promiscuas (Aldea Global, número 5).

Ara que estan en auge les reflexions sobre l'univers persuasiu, vinculades als estudis de publicitat o als més clàssics de ciències de la informació, volums com ara el de Ricarte o Chillón, i en general una proposta com la d'Aldea Global, ajuden a reflexionar, amb oportunitat i professionalitat, des d'aquest racó de l'Europa més meridional sobre uns fenòmens d'abast universal.

VÍCTOR COTLLIURE

¿Nadie hablará de nosotras cuando hayamos muerto?

Lo sainetesco en el cine español. Juan A. Ríos Carratalá. Publicaciones de la Universidad de Alicante. Alicante, 1997.

DE todos es conocido y aceptado que las publicaciones de universidades suelen ir orientadas a cubrir los huecos que las editoriales «más comerciales» no están interesadas en atender, por lo que es fácil encontrar multitud de libros teóricos sobre los temas más inverosímiles como parte del fondo editorial de cualquier centro educativo. El problema surge cuando constatamos que un buen lote de ellos realizan un portentoso ejercicio de onanismo y acaban sirviendo únicamente para que los responsables de dichos departamentos «formativos» publiquen sus tesis, trabajos de investigación o, sen-

cillamente, los mamotretos entregados por los alumnos. El resultado, lógico, productos sin ningún interés..., salvo para ellos mismos, naturalmente.

Por ello sorprende gratamente esta rigurosa publicación de la Universidad de Alicante. Rigurosa no sólo por su parca edición (de bolsillo, ni una ilustración, 175 páginas de texto puro y duro), sino también por su contenido: Ríos Carratalá se declara un estudioso del teatro y su afición al cine llega casi de rebote, por su afán de estudiar este género popular, el sainete, en el ámbito del celuloide, pero con Lo sainetesco en el cine español nos ofrece un trabajo lúcido, sin alardes mnemotécnicos y, sobre todo, con objetivos bien definidos y ampliamente conseguidos.

En su introducción, el autor nos demuestra que, efectivamente, el sainete en el cine no existe, es únicamente un género teatral. Por eso establece la definición que da título al libro y, entonces sí, lo sainetesco aparece en directores de lo más variado, que van de Edgar Neville a Berlanga, pasando por Fernán Gómez, o de Florián Rey al hoy tan laureado Pedro Almodóvar.

Sigue una enumeración de las características fundamentales de lo sainetesco, donde se advierte el carácter «populachero» que esconde, lo que no pocas veces conlleva un discurso reaccionario (lo positivo está en la tradición, todo lo que viene de fuera o es moderno o acabará perjudicando a los «pueblerinos» protagonistas), discurso que sólo los directores de auténtica talla han sabido transgredir y superar (pienso en la mayor parte de los títulos de Berlanga y el primerizo Bardem).

En su enumeración de temas (vivienda, transporte, trabajo, castizos y bellezas...), el autor destaca en un capítulo casi siempre olvidado: la música y lo sainetesco. Un ameno estudio de por qué el jazz (lo de fuera) se introduce en unas bandas sonoras que casi siempre comienzan a los sonos de un organillo (lo castizo) y que dio a nuestros músicos la oportunidad de experimentar con composiciones que ya son historia.

Disfrútenlo, es otra forma de abordar la historia de un género de películas españolas que hoy muchos consideran fallecido, aunque, desde su escondite, sigue gozando de buena salud.

SABÍN